

Nr. 100

Tirsdag den 31. august 1943 kl. 19.30

Russland. Dagens sovjetrussiske kommunike melder om fortsatt russisk fremgang på alle avsnitt av fronten. Stalin har idag utstedt to dagsordrer, der han gjør nærmere rede for den røde armés fremrykning. I den første meldes at byen Jolnaya, 80 km øst for Smolensk er inntatt. Nord for Smolensk er kraftige mønangrep blitt slått tilbake. Igår befrikk de sovjetrussiske tropper 50 steder lenger sør - på Brjansk-fronten, og rykket mellom 10 og 20 km frem i dette avsnitt. I Stalins annen dagsordre fra i ettermiddag meldes om gjenerobringen av byene Glukov og Rylsk i Nord Ukraine. Etterat den røde arme forleden inntok Sjevsk, har de fortsatt sin fremrykning inn i Ukraine, og etter inntagningen av disse to byer er truslen mot jernbanen Brjansk - Kiev ytterligere øket. - De russiske styrker som rykker fram fra Taganrog langs kysten av det Asovske hav, er kommet omtrent halvveis til Mariopol, og styrkene lenger nord har hatt ny fremgang syd og sydvest for Stalino. Det meldes idag at fienden hadde 15.000 falne i slaget om Taganrog som varte i 6 dager.

Flyangrep. Amerikanske middelstore bombefly angrep idag tyske mål i Frankrike, bl.a. ble jernbane-knutepunktet Lille bombet. Igår ble mål i St. Domaire og Lahons angrepet av allierte bombefly. Britiske bombefly rettet inatt meget kraftige angrep mot industriområdet i München-Gladbach vest for Düsseldorf. Samtidig ble Duisburg angrepet av Mosquitos. Mål i Nederland og Belgia var også hjemsøkt. Fra alle disse omfattende operasjoner savnes i alt 28 allierte fly. Ingen tyske fly har vist seg over England i det siste døgn.

Italia. Den allierte luftoffensiv mot Italia fortsetter. Sålædes er jernbaneknutepunktet Orte, vel 70 km nord for Roma blitt angrepet i 1 dagslys- og to nattangrep. Flyplasser nord for byen ble også bombet, og andre fly gikk til angrep mot Aversa nord for Neapel. Middelstore og lette bombefly og jagere har vært på andre tokter i Syd Italia og over Sardinia. 21 fiendtlige fly er blitt ødelagt under kamper over Italia, 15 egne fly savnes. - Fra Kairo meldes at de allierte fly fra Midtøsten nu praktisk talt har stengt Rødehavet og det Joniske hav for fiendtlige skib. I løpet av den siste måned har de senket eller på annen måte uskadeliggjort 140 fiendtlige fartøyer.

Statsminister Churchill holdt i ettermiddag en tale der han om krigens videre forløp bebuder ikke bare en annen, men også en tredje front i Europa. Videre uttalte statsministeren at man ikke måtte være altfor sangvinsk ved bedømmelsen av krigens varighet. Vi kan ennå ikke måle virkningen av tyskernes nederlag i øst, men vi kjemper til krig - og freden - er vunnet, og vi bærer våre våpen så lenge det er nødvendig for å nå dette mål.

Situasjonen i Danmark. Dr. Arne Ordning

behåndlet i sin utenrikskronikk utviklingen i Danmark. Tyskerne krevde for noen tid siden at alle danske "kriksforbrytere" skulle stilles for tysk domstol. Den danske regjering avslo, og da de tyske krav ble kjent, utbrøt det nye streiker, demonstrasjoner og sabotasjehandlinger. Regjeringen søkte å opprettholde status quo og sendte ut en erklæring til befolkningen om å bevare roen. Imidlertid reiste den tyske sendemann til Berlin og kom tilbake fredag med nye krav: hvis danskene nektet å utlevere "kriksforbryterne" innen lørdag kl. 16, ville det bli erklært civil unntakstilstand fra søndag av. Regjeringen skulle altså bryte den danske lov og utlevere sine egne landsmenn til tyskerne. Dette kunne de ikke gå med på, og søndag morgen var unntakstilstanden en kjensgjerning. Tyske myndigheter overtok hele den civile administrasjon, det ble innført tysk standrett som skulle domme etter tyske militære straffelover. I en kunngjøring heter det at sabotasje, streik og oppfordringer til streik som regel medfører dødsstraff. Det er forbud mot ansamlinger av mer enn 5 personer, og sammenstillinger vil bli sprengt med vold og ingen må fordes ute etter mørkets frembrudd. Kongen og regjeringen er internert, og det er innført et militær- og politidiktatur i landet. Derimot ser det ikke ut til at tyskerne vil forsøke seg med noen quislingregjering; en mann som Fritz Clausen er ikke bare forhatt i det danske folk, men også tyskerne innser nå at et slikt styre ikke er hensiktsmessig. På mange steder har danske soldater gått til væpnet motstand mot tyskerne. Det er også kommet meldinger om generalstreik og massearrestasjoner i flere byer, og skip fra den danske flåte er kommet til svenske havner med sine mannskaper.

-- I tillegg til disse opplysninger ser vi oss i stand til å meddele, at den danske konge nå er fange på Sorgenfri, mens kronprinsparet sitter på Amalienberg slott. Regjeringens oppholdssted er ukjent. Alle danske offiserer og en rekke intellektuelle er fangslat. De tyske tropper som skall besette kongeslottene, ble møtt med de danske gardisters maskingeværild som drøpte atskillige tyskere før gardistene på kongens oppfordring innstilte motstanden. Det har vært kamp i en rekke danske garnisoner. Alle danske festninger på én nær er sprengt i luften og ødelagt. Krigsmarinens stasjon i

Kjøbenhavn satte seg til motverge; mange danske soldater ble drept eller såret, men man rakk å få sprengt alt i luften før tyskerne ble herre over området. Det danske panserskip "Peder Skram" på 3500 tonn ble senket på Kjøbenhavns red av besetningen, panserskipet "Niels Juul" på 3800 tonn dro over til Sverige, men ble innhentet av tyske bombefly, som senket det. En del av besetningen ble reddet og sitter på Kronborg slott ved Helsingør. Flere andre fartøyer ble også senket da de søkte å sette over til Sverige. Ett tysk krigsskip ble senket av et dansk fartøy som var i kamp med det. 10 mindre krigsskip er kommet til Sverige med henved 500 mann, blant dem politifolk som deltok i kampene flere steder. I Odense ble der kjøpet i flere timer. I Svendborg var kampene særlig langvarige. De ble der ledet av kongens nevø, Gorm.

- Med disse begivenheter, fortsatte Ording, er det slutt på vennskap mellom det danske folk og okkupasjonsmakten. 9. april 1940 kom det enkelte steder til spredt motstand, men regjeringen avblåst kampen og bøydde seg for de tyske krav. Danskene var håpløst underlegne og byene, først og fremst Kjøbenhavn, var truet av luftangrep. Militær hjelp fra vestmaktene var utelukket. Tyskerne gikk i begynnelsen meget forsiktig fram og innskrenket seg til en streng militær okkupasjon uten å blande seg inn i danskens indre anliggender. I de første år var forholdene noenlunde idylliske. Kongen og den lovlige regjering fortsatte å utøve sitt herredømme, riksdagen og tilmed de politiske partier fikk bestå; ja, så sent som i mars i år ble der holdt valg på vanlig måte. De økonomiske spørsmål ble løst ganske tilfredsstillende, og ernæringsforholdene var langt bedre enn i de andre okkuperte land. Den tyske propaganda fremstilte gjerne Danmark som et mønsterprotoktorat og som et bevis på at det lønte seg å samarbeide med tyskerne. Men naturligvis tenkte ikke tyskerne på å gjenopprette et fritt og uavhengig Danmark dersom de vant krigen. De ville bruke landet ikke bare som et militært og økonomisk støttepunkt, men rett og slutt gjøre det økonomisk og kulturelt til en del av Stortyskland. Dette skulle imidlertid skje gradvist og uten press; tyskerne hadde tenkt å tvinge sine krav igjennom ett for ett. Derfor økte de utbytningen av landet og fikk innført nye skjerpede lover mot tyskfiendtlig virksomhet. Politiet ble utbygd og fikk større makt, radio og presse kom i stor utstrekning under tysk kontroll.

Etter okkupasjonen hadde den danske regjering ikke noe klart prinsipielt grunnlag å stå på. Noen klar grense mellom dens og okkupasjonsmaktens myndighet var ikke trukket opp. Det hendte derfor stadig at regjeringen ga etter for mindre krav fra tyskerne for fredens skyld. En ettergivenhet på et enkelt lite vesentlig punkt betyr ikke så meget i og for seg, men når denne politikk stadig gjentar seg, kan den komme til å underminere den moralske motstandskraften i folket. Langt mere farlig var det når regjeringen også ga etter i to virkelige saker. Det ene var at Danmark gikk med på å underskrive antikominternpakten, det annet at Scavenius kom inn som statsminister. Stauning hadde i hovedsaken fulgt en klar dansk linje - om den nok også i sine enkeltheter kunne kritiseres - ; Scavenius som ble tvunget inn av tyskerne var velkjent for sin protyske og antikommunistiske innstilling. Under sin propagandekrig mot "bolsjevismen" hadde Tyskland en særlig interesse av å få en slik mann i spissen for mønsterprotoktoratet for at også dette land kunne sies å være gått med i en "europæisk front mot øst". Innenrikspolitisk har utnevnelser av Scavenius ikke betydd så meget som man hadde ventet. Det samme gjelder merkkelig nok også utnevnelser av SS-mannen Werner Best som tysk sendemann i Kjøbenhavn. Han førte en politikk som nesten var mere moderat enn hans forgjengers. - De danske valg i våres ble en kjærkommen anledning for danskene til å demonstrere sitt demokratiske og nasjonale sinnelag. Forskyvningen innen de politiske partier var ikke store, men resultatet viste med all tydelighet danskernes nasjonale holdning. Fritz Clausens nazistparti fikk mindre enn 2 % av de avgitte stemmer.

- I den siste del av sitt foredrag ga Ording et historisk oversyn over den tyskfiendtlige innstilling hos det danske folk.

Han omtalte også reaksjonen på begivenhetene i Danmark i de øvrige nordiske land og sluttet med å si at nordmennene og danskene i disse dager er blitt våpenbrødre.